

*Богуцький В. М.,**кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри правничої лінгвістики
Національної академії внутрішніх справ**Лопутько О. А.,**кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри правничої лінгвістики
Національної академії внутрішніх справ*

ОСОБЛИВОСТІ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ПОГЛЯДУ НА ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕКСТІВ

Анотація. У статті розглянуто особливості культурологічного підходу до вивчення текстів. Новизна роботи полягає у проведенні аналізу дослідження тексту як елемента мови й мовлення, що дає уявлення про етнокультурні особливості певного мовного колективу, а саме функціонування у тексті окремих одиниць може розкрити специфіку цих особливостей. Актуальність зумовлена важливістю вивчення культури шляхом вивчення текстів. Культурологічний підхід до вивчення текстів, завдяки лексико-семантичному та стереотипному аспектам, передбачає розгляд лексичних одиниць і стереотипів побудови текстів з точки зору національно-культурної специфіки певної мовної спільності. Мета роботи полягає у виявленні та описі культурно-мовних характеристик етнокультурної специфіки (зокрема тематики, організації та ціннісних домінант) текстів. У статті поряд з інформативною і спонукальною проаналізовано кумулятивну функцію мови, що полягає в тому, що мова виступає сховищем колективного досвіду й культури народу. Авторами зауважено, що культурна своєрідність народу, відображена в мові, обумовлена історичними, географічними, психологічними факторами й полягає в нюансах позначення та розуміння об'єктивного та суб'єктивного світу, а в основі духовної культури суспільства лежить комплекс цінностей. Наведено переконливі аргументи відображення мовою у всіх своїх одиницях культури народу та існування одиниць, що більшою мірою відображають не універсальні, а специфічні характеристики матеріального й духовного життя народу, які в концентрованому вигляді несуть крайнознавчу (етнокультурну) інформацію. У статті досліджено положення про те, що знання про світ, отримані людиною в процесі життєдіяльності, існують у її свідомості у вигляді картини світу. Цінності є базовою категорією при побудові картини світу. Конфігурація цінностей визначає культурний тип тієї чи тієї спільноти та специфіку національних картин світу та знаходить свою відображення у мові.

Ключові слова: культурологічний підхід, цінність, картина світу, текст, культура, стереотип, лексична одиниця, етнокультурна специфіка, кумулятивна функція, культурний компонент.

Постановка проблеми. Такі всесвітньо відомі дослідники мови й суспільства, як Л. Вайсгербер, В. фон Гумбольдт, Е. Сепір у своїх працях зазначали, що культура й мова народу тісно пов'язані між собою та схильні до взаємного впливу. Такий погляд став базовим у новому напрямку лінгвістики –

лінгвокультурології, який завершив своє формування наприкінці 90-х рр. ХХ століття і продовжив розвиток зусиллями таких учених, як Є. Верещагин, В. Костомаров, Г. Гачев, Т. Дридзе, Дж. Лакофф, Д. Лихачов, Г. Томахин та ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. А саме завдяки дослідженням М. Алефіренка, Н. Арутюнової, В. Воробйова, І. Голубовської, В. Жайворонка, В. Маслової, Н. Слухай, О. Снитко, Ю. Степанова, Т. Радзівської, В. Телії, М. Толстого, Г. Яворської та ін. сучасна антропологічна лінгвістика перейшла на новий етап свого розвитку. Дослідження, які вони проводять, становлять основу лінгвокультурологічного підходу у дослідженні багатьох явищ у мовах і мовленні, зокрема й текстах.

Мета дослідження – виявити та описати культурно-мовні характеристики етнокультурної специфіки текстів. **Об'єкт дослідження** – текст, зумовлений ситуацією спілкування через колективний досвід і культуру народу, а **предмет** – культурно-мовні характеристики, відображені в мові та обумовлені історичними, географічними, психологічними факторами.

Виклад основного матеріалу. Оскільки текст є витвором природної мови та явищем культури [1, с. 122], він традиційно забезпечує даними низку галузей мовознавства. За відсутності текстів та їх інтерпретації неможливий процес обміну інформацією та досвідом, навичками і вміннями, емоціями, цінностями, ідеями й нормами [2, с. 7]. На думку І. Ковалика, яку підтримуємо також і ми, текстом є «...Писемний або усний мовленнєвий потік, [побудований як] послідовність звукових, графемних елементів у синтаксичних структурах (реченнях), які виражають комплекс пов'язаних між собою думок (суджень)» [3, с. 414]. Отже, у нашій роботі ми схиляємося до думки, що текст є елементом як мови, так і мовлення, і тому наділений усіма ознаками таких одиниць, зокрема й культурно-мовними.

На сьогодні соціолінгвістичний спосіб дослідження тексту ґрунтується на виокремленні даних про особливості лексики, синтаксису речення, що є релевантними для соціолінгвістичного аналізу. Однак соціолінгвістична значимість тексту визначається не тільки і не стільки використаними в ньому лексичними засобами або синтаксисом складових його пропозицій, скільки внутрішньою єдністю вербальних знаків природної мови, формально-змістовою цілісністю та прагматичнокомунікативною єдністю [4, с. 12].

З одного боку, вся мовна система загалом дає уявлення про етнокультурні особливості певного мовного колективу,

з іншого – саме функціонування у тексті окремих одиниць може розкрити специфіку цих особливостей [5, с. 175]. Таким чином, слід визнати, що найбільш точно відображає культурологічний підхід до вивчення тексту таке визначення: «Текст – це комунікативно-орієнтований, концептуально обумовлений продукт реалізації мовної системи в рамках певної сфери спілкування, що має інформативно-сміслову та прагматичну сутність» [6, с. 21].

Виходячи з точки зору, що культура в спрощеному вигляді є «колективним інтелектом і колективною пам'яттю, тобто метаіндивідуальним механізмом зберігання та передачі деяких повідомлень (текстів) та вироблення нових» [7, с. 200], культура може розглядатися як сукупність взаємопов'язаних та взаємозумовлених текстів [8, с. 15]. Таким чином, вивчення культури може базуватися на вивченні текстів з позиції відображення в них мовних функцій: об'єднавчої (етнічної, де мова визнається однією з ознак нації), естетичної (де мова є першоелементом національної літератури) та кумулятивної (відображення, фіксація, збереження, нагромадження, передача в мовних одиницях інформації про досягнуту людиною дійсність, суспільний досвід) [9, с. 34]. Близьким нашому розумінню значення співвідношення тексту та культури є також думка А. Вежбицької, яка вважає, що різні культури знаходять вираження у різних системах мовних актів, що кодифіковані різними мовами [10].

На думку Ю. Караулова, в текстах можна віднайти один з варіантів існування й нагромадження семантики. Також у текстах зібрано знання людства про світ [11, с. 170]. Разом з тим, для культурологічного вивчення важливими є не лише семантичні, а й операційні (стереотипні) аспекти мовних форм поведінки (серед яких є і текст) [12]. Обидві ці точки зору (лексико-семантична та операційна (чи стереотипна) використовуватимуться нами в культурологічному способі розгляду тексту. Водночас наявні відомості людства про всесвіт, картина світу, що віддзеркалена в тексті, стануть об'єднаними складовими, у межах яких будуть досліджені лексико-семантичні та стереотипні елементи.

Застосування культурологічного підходу вимагає розглядати культуру як базове поняття. На сьогодні вчені-культурологи встановлюють у понятті культура такі характерні якості: 1) Культура – витвір животворної, соціальної діяльності людини; 2) Наявний історичний генезис культури, кожне прийдешнє покоління вносить у культуру щось своє, отже культура поступово збирає, акумулює цінності; 3) Культура має значення для формування людської особистості [13, с. 38; 14, с. 8]. Дослідники також розрізняють поняття «духовна» й «матеріальна» культура. Можна виділити три головні погляди на визначення духовної культури: 1) інформативний, коли духовна культура сприймається як інформація, що накопичилась у спільній живій пам'яті людей (знання, звичаї, правові норми, види мистецтва і народної творчості, релігійні вірування [15, с. 50]; 2) аксіологічний, за яким духовна культура розглядається як вироблення, поділ і використання духовних цінностей [16, с. 39]; 3) діяльнісний, де духовна культура розуміється як сфера свідомості, процеси та результати духовної діяльності (пізнання, моральність, виховання, право, філософія, наука, етика, естетика, мистецтво, література, міфологія, релігія). Важливими для себе вважаємо два основні моменти, що визначають риси духовної культури: обумовленість духовної культури духовними цінностями, а також відображення цих цінностей у пам'яті народу.

Під матеріальною культурою ми, наслідуючи дослідників, вважатимемо «поєднання фізичних, помітних, відчутних результатів роботи людини, створених впродовж поколінь знарядь праці, засобів пересування, будівель, помешкань, одягу, їжі» [17, с. 50].

Також існує погляд на мову як на частину культури [18], феномен культури [19], засіб вираження культури [20]. Важко не погодитись із думкою, що мова є складовим елементом культури, що передбачає і структуру соціальних відносин. Предметом нашого пильного зацікавлення є національна культура – стереотипи поведінки та цінності культури, вироблені представниками однієї нації (національні література, театр, музика, звичаї), тобто те, що визначає своєрідність цієї національності та відрізняє її від інших. З огляду на мету нашого дослідження ми дотримуватимемося погляду тих авторів, які виходять із визначення культури як комплексу цінностей [21]. Разом з тим у поняття цінності вміщено «найбільш фундаментальні характеристики культури, вищі орієнтири поведінки» [22, с. 3]. Дослідники встановлюють такі характеристики цінностей: 1) вони зумовлені соціально-політичними, економічними факторами (ідеологією, громадськими інституціями, віруваннями) [23, с. 63]; 2) вони є «засобами вдоволення та соціокультурною реакцією на прагнення» [24, с. 96]; 3) вони – об'єкти та перетворення зовнішнього та ментального світу, що отримали найбільш позитивну оцінку; 4) вони постають як орієнтири ціннісно-оцінної активності особистості або спільноти (те, що є взірцем для наслідування та виховання) [25, с. 17]; 5) вони висловлюють суспільне ставлення соціального суб'єкта до різних явищ, факторів, процесів духовного життя і утворюють особливі сукупності або системи у кожній із сфер соціокультурного життя людей [26, с. 30].

Як функції цінностей дослідники виділяють: спонукальну, стимулюючу, координуючу та дидактичну [27, с. 23]; репрезентативну функцію, що полягає у вираженні та позначенні ставлення людини до предметів та явищ дійсності, а також їхньої значущості для людини [28, с. 28]; орієнтувальну функцію, яка ґрунтується на тому, що для свідомості людини цінності виконують роль повсякденних орієнтирів у предметній та соціальній діяльності; регулювальну функцію цінностей, яка скеровує та ті чи інші дії, тип поведінки, найкращий у цій спільноті, відіграють роль обґрунтування вибору, спрямовують діяльність людини [29, с. 30]. Цінності виконують подвійні функції. З одного боку, вони регулюють відносини між людиною та світом предметів, що представляють цінності за допомогою репрезентативної, орієнтувальної та координуючої функцій. З іншого боку, цінності сприяють упорядкуванню відносин між людиною та світом людей, тобто іншою людиною. У цьому випадку виконуються регулювальна, стимулююча та дидактична функції.

Існує чимало класифікацій цінностей, оскільки вони багатовимірні і включають різні групи, такі, як гедоністичні, естетичні, етичні, утилітарні або інструментальні цінності, духовні й моральні, вищі й нижчі. Культурні цінності – це система, де існують універсальні та специфічні, домінантні та фонові ознаки, які знаходять своє відображення в мові [30, 52].

Як робоча нами була прийнята розроблена В. Карасиком модель цінностей, де з точки зору суб'єкта протиставляються цінності індивідуальні (персональні, авторські), мікрогрупові, макрогрупові, етнічні та загальнолюдські. З погляду оціночної

сфери виділяються цінності моральні та утилітарні, суперморальні (що виходять в область ірраціональних установок і виражають аксіоми поведінки) та субутилітарні (що відображають життєві потреби людини) [31, с. 3–4].

Основними вихідними положеннями в культурологічному підході до вивчення текстів послужили такі твердження: 1) у текстах існує певна структура «інформаційних та ціннісно-нормативних компонентів усього потоку повідомлень «модель світу», яка протягом тривалого часу формує (а також відображає) уявлення, переконання, стереотипи, критерії оцінки й зразки великої кількості людей»; 2) встановлено, що представники однієї культурно-мовної спільноти володіють певною сумою загальних знань, організованих у картину світу та відмінних від картини світу представників іншої культурно-мовної спільноти [32, с. 3]; 3) національна своєрідність картини світу проявляється у поведінці людини, зокрема й мовленнєвій [33, с. 9–10].

Під картиною світу у цьому дослідженні ми розумітимемо «сукупність наукових знань, релігійних уявлень, естетичних, художніх і моральних цінностей певного соціуму, що проживає на певній території в конкретну історичну епоху, закріплених у різних текстах» [34, с. 66]. Вирізняється низка варіантів картини світу: наукова, наївна, художня, релігійна, етична, поетична, ціннісна, національна. Національні картини світу як компонент національної культури відбивають специфіку сприйняття навколишнього світу, національні особливості мислення [35]. Вони присутні у певних типах тексту, які можна вважати конкретною реалізацією загальної картини світу [36, с. 5].

Вивчення засобів вираження картини світу в текстах зосереджено в основному на лексико-семантичних фактах, граматичних моделях та стилістичних прийомах. На думку авторів, вивчення національних картин світу в лексико-семантичному аспекті може вестися з позиції понятійно-концептуального картування світу, де розглядається в основному денотативне значення лексичних одиниць, а також з позиції розгляду їхнього надпонятійного змісту (культурного компонента значення, лексичного фону слова, внутрішньої форми слова) [37]. Стереотипний аспект розгляду картини світу в текстах виділяється виходячи з ціннісного картування світу, оскільки цінності лежать в основі стереотипів поведінки [38]. Ці цінності опосередковано фіксуються в структурі вербального спілкування і піддаються виявленню в результаті застосування методів лінгвістичного аналізу. Найбільш показовою в плані вивчення культури, як це відзначається у багатьох лінгвістів, є лексика мови, фразеологія, прислів'я, приказки, цитати, афоризми [39, с. 45].

У сучасній інтерпретації проблеми взаємозалежності між мовою та культурою, яку вона відображає, основним поняттям є культурний компонент значення слова. Так як слово є позначення тієї чи тієї реалії дійсності, то в його семантиці можна виділити його екстралінгвістичний зміст, що відображає національну культуру, що обслуговується мовою. Під реаліями розуміються «абстрактні сутності, пов'язані з духовними цінностями та звичаями народу, суспільно-політичним устроєм та культурно-соціальними традиціями країни, тобто всі реальні факти, що стосуються побуту, культури, історії країни, особливості національного характеру, риси психологічного складу нації» [40, с. 11–12].

Подібно до того, як у культурі кожного народу є загальнонародське та етнонаціональне, так і в семантиці кожної мови

є відображення як загального, універсального компонента культур, так і своєрідності культури конкретного народу. Універсальний компонент обумовлений єдністю бачення світу людьми, що належать до різних культур, що у XX столітті відбувається особливо інтенсивно завдяки уніфікації мислення та розвитку техніки [41, с. 430]. Універсальний культурний компонент притаманний еквівалентній лексиці. Слослові відмінності еквівалентних слів, зумовлені відмінностями у реаліях, називають лексичним фоном слова (сукупністю знань, пов'язаних із певним словом у цій культурі) [42, с. 70–74].

Найважливішим для культурологічного підходу елементом у семантиці лексичних одиниць, що становлять текст, є національно-культурний компонент [43, с. 11]. Він обумовлений етнічними, кліматичними особливостями тощо, але не ідеологією суспільства (вона впливає на поняттєвий зміст слова) [44, с. 30].

За характером культурного компонента виділяється безеквівалентна, фоновая, коннотативна, коннотативно-фоновая. Фоновая лексика відрізняється лексичним фоном, коннотативна, при певній розбіжності фону відрізняється ще й емоційно-естетичними асоціаціями [45, с. 11]. Безеквівалентна лексика мови позначає специфічні явища місцевої матеріальної культури. Здебільшого це об'єкти утилітарного призначення, які стосуються побуту, дозвілля – їжа, одяг, рослинний, тваринний світ. Серед безеквівалентної лексики розрізняють екзотизми (слова, запозичені в чужу мову разом із об'єктом позначення), різні види етнографізмів, наприклад, історизми [46, с. 52]. Національно-культурна своєрідність лексики проявляється не лише у наявності серій специфічних слів, а й у відсутності слів для значень, виражених іншими мовами – лакунах. Поняття лакуни має на увазі відсутність значення або різне співвідношення в оцінному плані понять та відповідних номінативних одиниць при зіставленні в тій чи тій мові [47, с. 7].

Дослідниками наголошується також, що велике значення у вивченні національно специфічної лексики має внутрішня форма слова – спосіб представлення значення в слові, що відчувається мовцями. На думку Н. Мечковської, асоціації та смислові відтінки, створювані внутрішньою формою слова, мають більшу національно-культурну своєрідність, ніж денотативний компонент лексичних значень [48, с. 57].

Вплив культури народу на характер нормативно-стилістичного укладу мови носить більш опосередкований, але й більш глибокий характер, ніж вплив культури на словник. На думку Н. Мечковської, «Якщо словник – це дзеркало культури, то нормативно-стилістична система – її рентгенівський знімок. Лексика відображає зовнішнє, поверхове в культурі суспільства, стилістико-релятивне, вона регулює функціональний розподіл мовних засобів у текстах відповідно до ієрархії типів спілкування, що склалася в культурі; це відображення у мові структурних особливостей культури» [49, с. 58–59].

Нормативно-стилістична система мови, і навіть різні види стереотипів організації вербального спілкування знаходять свій відбиток у картині світу. Використання цих явищ у побудові текстів і відображатиметься у стереотипному аспекті культурологічного погляду на дослідження текстів. Для нашого дослідження релевантними виявляються два основні види культурних стереотипів – нормативно-стилістичний (мовний) та поведінковий. Розглядаючи текст як вербально кодифіковане повідомлення, що має ознаки зв'язності, цілісності, інтенцію-

нальної завершеності та стильової забарвленості, ми вважаємо його залежним від ряду мовних стереотипів: стереотипу жанру, стилю. Для друкованого тексту мовний стереотип регулює вибір мовних одиниць усіх рівнів, алгоритм їх поєднань, вибір адекватного способу їхньої графічної презентації. Національно-культурна специфіка тут проявляється в тому, що стилістичні засоби, які мають подібну стилістичну маркованість у різних культурах можуть бути пов'язані з нетотожними комунікативними ситуаціями, з різними стереотипами поведінки [50, с. 60]. Стереотипність, як видно, є національно специфічною характеристикою побудови текстів. Наприклад, національна специфіка має стереотипні формули вітань, привітань, побажань. Стереотипи побудови різних текстів є основою виділення такого поняття як прецедентний жанр. Прецедентні жанри, як і прецедентні тексти, є основою для формування лінгвокультурних концептів і є одиницями текстової концептосфери, що існує у свідомості носіїв мови [51].

Поведінкові стереотипи відносяться до набору «соціальних та мовних звичок», що споріднює їх зі звичаями, враховуючи їхню конвенційну природу [52, с. 361]. Слово «стереотип» стосовно до культури було застосовано Юнгом, він довів, що духовна (внутрішня) і зовнішня поведінка людини залежить від зразків духовної культури (цінностей), що формують стереотипи поведінки. Орієнтири, що існують у свідомості людини і з якими її оточення співвідносить свої дії, зрештою сприяють виникненню конкретних стереотипів поведінки. У цьому сенсі ми говоримо, що цінності є основою стереотипів.

Дослідники називають стереотипами: 1) певні схематичні, стандартизовані уявлення, образи, які передають, відображають той чи той об'єкт (явище, факт, тип людей); 2) форми життєдіяльності (елементи способу життя) чи соціальні феномени поведінки. При цьому підкреслюються такі їх риси, як широке поширення в суспільстві в цілому або в певному соціальному середовищі, обумовленість соціокультурним механізмом суспільства, його соціальним застосуванням, неіндивідуальними та об'єктивними властивостями живої та неживої природи, стійкість, регулярна повторюваність, стислість форм [53, с. 169].

Щодо текстів поведінкові стереотипи, на нашу думку, можна розглядати як прояв таких параметрів мовного спілкування, результатом якого є породження тексту: дозвіл і заборона в певній спільності типів і різновидів спілкування, стереотипні ситуації спілкування, відтворювані акти спілкування, що входять до фонду національної культури того чи того етносу, етикетно-формальна поведінкова рамка, в якій розгортається діяльність, тематичне обмеження, інституційні, рольові та соціально-символічні особливості, структурна організація текстів, композиційні шаблони, функціонально-стилістичні особливості, система традиційних образів, порівнянь, символічного вживання певних денотатів, що існує в тезаурусі спільності [54, с. 8–9].

Необхідно відзначити важливість того, що текстове спілкування може успішно здійснюватися лише за умови та наявності загального знання значень знаків, що використовуються, тобто на конвенціональній основі їх вживання. Соціальні норми мовної поведінки та конвенції вживання мовних знаків регулюються соціально-культурними традиціями, нормами, звичаями, ритуалами цього соціуму та етносу. У організації тексту істотну роль відіграють стереотипні, типові для членів цієї культури поняття, знання, вміння та соціальні норми поведінки. Таким чином, тек-

стові стереотипи, стаючи інформативними в культурному плані, можуть бути матеріалом для порівняння двох культур.

Висновки та перспективи подальших пошуків. З усього викладеного випливає, що культурологічний підхід до вивчення текстів, які розуміються як одиниці й мови, й мовлення, можна уявити з одного боку, як лексико-семантичний підхід, який стосується функціонування окремих одиниць у тексті, з іншого – стереотипний підхід, який стосується функціонування в тексті мовної системи загалом. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у студіюванні цінностей культури, що знаходять своє відображення у лінгвокультурних полях: будинок, сім'я, робота, вигоди, етикет, розв'язання проблем, самовираження, що об'єктивно виокремлюються через аналіз тематики текстів та методу ключових і тематичних слів.

Література:

1. Брандес М. П. Стилистика немецкого языка. Москва : Высшая школа, 1983. 271 с.
2. Дридзе Т. М. Текстовая деятельность в структуре социальной коммуникации: проблемы семиосоциопсихологии. Москва : Наука, 1984. 268 с.
3. Ковалик І. Питання українського і слов'янського мовознавства / упоряд. З. Терлак. Львів ; ІваноФранківськ, 2008. 496 с.
4. Кондратенко Н. В. Синтаксис українського модерністського і постмодерністського художнього дискурсу : монографія / Н. В. Кондратенко ; за ред. К. Г. Городенської. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. 328 с.
5. Верещагин Е. М., Костомаров В. Г. Язык и культура. Москва : Русский язык, 1976. 248 с.
6. Болотнова Н. С. Художественный текст в коммуникативном аспекте и комплексный анализ единиц лексического уровня. Томск : Изд-во Томского университета, 1992. 312 с.
7. Лотман Ю. М. Избранные статьи по семиотике и типологии культуры. Таллинн : Александра, 1992. 480 с.
8. Абрамов С. Р. Интертекстуальность как конституирующий признак и условие сосуществования семиотических систем. Интертекстуальные связи в художественном тексте : межвуз. сборник науч. трудов. Санкт-Петербург : Образование, 1993. С. 12–20.
9. Гумбольдт В. Язык и философия культуры. Москва : Прогресс, 1985. 450 с.
10. Вежбицкая А. Семантические универсалии и описание языков. Грамматическая семантика. Ключевые концепты культур. Сценарии поведения : сборник / пер. с англ. А. Д. Шмелёва ; предисл. Т. В. Булыгина, А. Д. Шмелёва. Москва : Языки русской культуры, 1999. 776 с.
11. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность. Москва : ЛКИ, 2010. 7-е изд. 264 с.
12. Тарасов Е. Ф., Сорокин Ю. А. Национально-культурная специфика речевого и неречевого поведения. Национально-культурная специфика речевого поведения. Москва : Наука, 1977. С. 14–38.
13. Верещагин Е. М., Костомаров В. Г. Язык и культура. Москва : Русский язык, 1976. 248 с.
14. Арнольдов А. И. Введение в культурологию. Москва, 1993. 350 с.
15. Бромлей Ю. В. Этнос и этнография. Москва : Наука, 1973. 280 с.
16. Верещагин Е. М., Костомаров В. Г. Язык и культура. Москва : Русский язык, 1976. 248 с.
17. Бромлей Ю. В. Этнос и этнография. Москва : Наука, 1973. 280 с.
18. Верещаров Е. М., Костомаров В. Г. Язык и культура. Москва : Русский язык, 1976. 248 с.
19. Бромлей Ю. В. Этнос и этнография. Москва : Наука, 1973. 280 с.
20. Аврорин В. А. Проблемы изучения функциональной стороны языка. Ленинград : Наука, 1975. 276 с.
21. Бромлей Ю. В. Этнос и этнография. Москва : Наука, 1973. 280 с.

22. Карасик В. И. Языковая матрица культуры : монография / В. И. Карасик. Москва : Гнозис, 2013. 320 с.
23. Арнольдов А. И. Введение в культурологию. Москва, 1993. 350 с.
24. Карасик В. И. Языковая матрица культуры : монография / В. И. Карасик. Москва : Гнозис, 2013. 320 с.
25. Стернин И. А. Общение и культура. Русская разговорная речь как явление городской культуры. Екатеринбург : Арго, 1996. С. 13–21.
26. Дмитриева О. А. Культурно-языковые характеристики пословиц и афоризмов (на материале французского и русского языков) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.20. Волгоград, 1997. 16 с.
27. Арутюнова Н. Д. Аксиология в механизмах жизни и языка. Проблемы структурной лингвистики. Москва : Наука, 1984. С. 5–23.
28. Неновски Н. Право и ценности / пер. с болг. В. М. Сафронова ; под ред. В. Д. Зорькина. Москва : Прогресс, 1987. С. 28.
29. Неновски Н. Право и ценности / пер. с болг. В. М. Сафронова ; под ред. В. Д. Зорькина. Москва : Прогресс, 1987. С. 30.
30. Карасик В. И. Языковая матрица культуры : монография / В. И. Карасик. Москва : Гнозис, 2013. С. 52.
31. Карасик В. И. Языковая матрица культуры : монография / В. И. Карасик. Москва : Гнозис, 2013. С. 3–4.
32. Национально-культурная специфика речевого поведения. Москва : Наука, 1977. С. 3.
33. Леонтьев А. А. Национальные особенности коммуникации как междисциплинарная проблема. Объем, задачи и методы этнопсихоллингвистики. Национально-культурная специфика речевого поведения. Москва : Наука, 1977. 351 с.
34. Анисимова Р. В. Отражение категории времени. *Текст как отображение картины мира*. Москва, 1989. С. 66–71.
35. Гачев Г. Национальные образы мира. Общие вопросы. Москва : Современный писатель, 1988. 445 с.
36. Торсуева И. Г. Интонация и картина мира художественного текста. Текст как отображение картины мира. Москва, 1989. С. 5–15.
37. Верещагин Е. М., Костомаров В. Г. Язык и культура. Москва : Русский язык, 1976. 248 с.
38. Карасик В. И. Языковая матрица культуры : монография / В. И. Карасик. Москва : Гнозис, 2013. 320 с.
39. Верещагин Е. М., Костомаров В. Г. Язык и культура. Москва : Русский язык, 1976. 248 с.
40. Томахин Г. Д. Реалии – американизмы : пособие по страноведению. Москва : Высшая школа, 1988. 239 с.
41. Гачев Г. Национальные образы мира. Общие вопросы. Москва : Современный писатель, 1988. 445 с.
42. Верещагин Е. М., Костомаров В. Г. Язык и культура. Москва : Русский язык, 1976. 248 с.
43. Воскресенская Л. Б. Лингвострановедческая паспортизация лексики. Москва : Изд-во МГУ, 1985. 120 с.
44. Виноградов М. Ф. Культурный компонент в определении значения слова в толковом словаре. Лингвострановедческое описание лексики. английского языка : сборник науч. трудов. Москва, 1983. С. 30–34.
45. Воскресенская Л. Б. Лингвострановедческая паспортизация лексики. Москва : Изд-во МГУ, 1985. 120 с.
46. Мечковская Н. Б. Социальная лингвистика : пособие для гуманитарных вузов и учащихся лицеев. Москва : Аспект Прогресс, 2000. 2-е изд. 207 с.
47. Муравьев В. Л. Проблема возникновения этнографических лакун. Владимир, 1980. 105 с.
48. Мечковская Н. Б. Социальная лингвистика : пособие для гуманитарных вузов и учащихся лицеев. Москва : Аспект Прогресс, 2000. 2-е изд. С. 57.
49. Мечковская Н. Б. Социальная лингвистика : пособие для гуманитарных вузов и учащихся лицеев. Москва : Аспект Прогресс, 2000. 2-е изд. С. 58–59.
50. Мечковская Н. Б. Социальная лингвистика : пособие для гуманитарных вузов и учащихся лицеев. Москва : Аспект Прогресс, 2000. 2-е изд. С. 60.
51. Слышкин Г. Г. Лингвокультурные концепты прецедентных текстов : дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.19. Волгоград, 1999. 174 с.
52. Сепир Э. Избранные труды по языкознанию и культурологии / общ. ред. и вступ. ст. А. Е. Кибрика. Москва : Прогресс ; Универс, 1993. 656 с.
53. Рождественский Ю. В. Введение в культуроведение. Москва : ЧеРо, 1996. 287 с.
54. Леонтьев А. А. Национальные особенности коммуникации как междисциплинарная проблема. Объем, задачи и методы этнопсихоллингвистики. Национально-культурная специфика речевого поведения. Москва : Наука, 1977. 351 с.

Bohutskyi V., Loputko O. Features of culturological perspectives on the research of texts

Summary. The article focuses on peculiarities of the culturological approach to the study of texts. The novelty of the work lies in the analysis of the research of the text as an element of language and speech, which gives an idea of ethnocultural features of a particular language group, namely the functioning of individual units in the text can reveal the specifics of these features. The relevance is due to the importance of studying culture by researching texts. The culturological approach to the study of texts, due to lexical-semantic and stereotypical aspects, involves the consideration of lexical units and stereotypes of a text construction in terms of national and cultural specifics of a particular linguistic community. The aim of the work is to identify and describe the cultural and linguistic characteristics of ethnocultural specifics (including themes, organization and value dominants) of texts. The article, along with an informative and motivating function, analyses the cumulative one of language, which lies in that language is a repository of collective experience and culture of the people. The authors note that the cultural identity of the people reflected in the language due to historical, geographical and psychological factors consists in the nuances of designating and understanding of the objective and subjective world, and the spiritual culture of a society is based on a set of values. There are convincing arguments for the reflection of the language in all its units of the people's culture and existence of units that largely reflect not universal but specific characteristics of material and spiritual life of the people, which in a concentrated form carry local historical (ethnocultural) information. The article examines the position that the knowledge about the world, acquired by man in the process of life, exists in his mind in the form of a picture of the world. Values are the basic category in building of a picture of the world. The configuration of values determines the cultural type of a community and the specifics of national pictures of the world, and it is reflected in a language.

Key words: culturological approach, value, picture of the world, text, culture, stereotype, lexical unit, ethnocultural specificity, cumulative function, cultural component.